

לההייע לאיזון

ראש השנה כיום משפט:

על- פי המסורת היהודית, עשרת הימים שמראש השנה ליום הכיפורים מוקדשים **לחשבון נפש**. מצד אחד, חרטה ובקשת סליחה על מעשים והתנהגויות שהיינו מעדיפים לשנות ומצד שני, העצמת המעשים שהיינו מרוצים מהם ושהועילו לנו ולחברה הסובבת אותנו.

ראש השנה במשנה:

בארבעה פרקים העולם נידון:
בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן,
בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון
... ובחג נידונין על המים:

(משנה מסכת ראש השנה פרק א משנה ב)

על פי המקורות, ראש השנה הוא יום משפט, שבו יושב האל וכותב את דינו של כל אדם; (לא רק היהודי אלא כל באי עולם) ואילו יום הכיפורים הוא יום חתימת הדין: ביום זה חותם האל את גזר דינו של כל אדם. ובימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים – אפשר עדיין לשנות את גזר הדין... ימים אלו, שבין כתיבת הדין לחתימת הדין, נקראים גם "עשרת ימי תשובה". ימים אלו מוקדשים לניסיון להגיע לאיזון מירבי בעיקר בתחום הנפש, תיקון המידות וההתפתחות הרוחנית של האדם.

בתקופה זו נוהגים לאחל זה לזה "גמר חתימה טובה" ולבקש סליחה מאנשים שאולי פגענו בהם – בדיבור או במעשה - בשנה שחלפה.

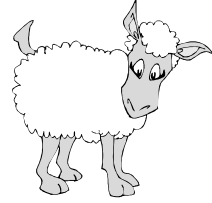

דף עבודה לתלמיד:

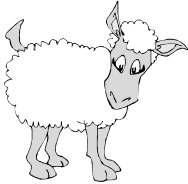
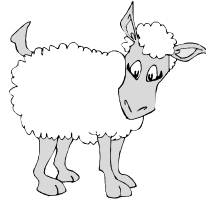
ראש השנה כיום משפט:

המשנה מרחיבה את משמעותו של יום ראש השנה, מיום תרועה, ליום משפט וכך נאמר:

בארבעה פרקים (זמנים, תקופות) העולם נדון: (העולם עומד למשפט)
... בראש השנה כל באי העולם (כל בני האדם)
עוברין לפניו (לפני האל) כבני מרון
(כשם שהצאן עובר לפני הרועה)

(משנה מסכת ראש השנה פרק א משנה ב)

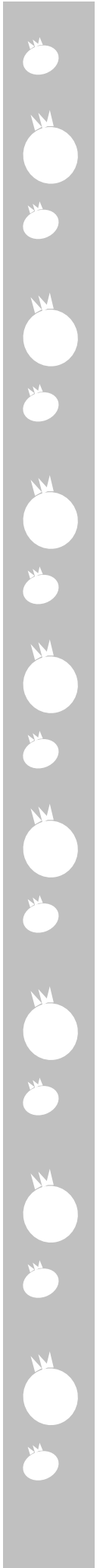
שאלות לדין:

? מה מתרחש בראש השנה על פי המקור שקראת?

? הביטוי "עוברים כצאן לפני הרועה" הוא דימוי. עיצמו את עיניכם ונסו לדמיין מה פירושו?

? בדרך כלל כשאדם עומד לפני משפט הוא מנסה לצבור לעצמו נקודות זכות. כלומר להראות שהוא אדם טוב. חשוב כיצד יכול אדם לצבור נקודות זכות ליום זה וכתוב אותם בעיגולים שלפניך:

נקודות זכות

שלושה ספרים:

התלמוד מתאר כיצד מתקיים טקס המשפט ב"בית הדין" של מעלה:

אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן:
שלושה ספרים נפתחין בראש השנה,
 אחד של רשעים גמורין,
 ואחד של צדיקים גמורין,
 ואחד של בינוניים.
 צדיקים גמורין – נכתבין ונחתמין לאלתר (מייד) לחיים,
 רשעים גמורין – נכתבין ונחתמין לאלתר (מייד) למיתה,
בינוניים – תלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים.
 זכו – נכתבין לחיים,
 לא זכו – נכתבין למיתה.

(תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף ט"ז עמוד ב)

שאלות לפהשבה:

? האם יש באמת ספר שבו נכתבים מעשי האדם?

? מהו לדעתך אותו "ספר"?

? היכן נמצא אותו "ספר"?

? האם יש "צדיקים גמורים", "רשעים גמורים" מה הכוונה במילים: "לחיים" "למיתה"?

? למה מתכוון התלמוד במילים: "זכו" – "לא זכו"? במי תלויה זכייה זו?

להגיע לאיזון:

בעקבות הגמרא על שלושה ספרים נפתחים בראש השנה:

הצעה צריכת:

אדם שכל חייו, דואג להיטיב עם הסביבה ממילא מיטיב עם עצמו וחייו הם בגדר ה"חיים", הוא מאושר וטוב לו הוא "חי!". אך אם האדם עסוק באיך להרע לחברה, חייו אינם חיים, וממילא הוא גוזר על עצמו חיים הגרועים ממוות, הוא אוסף לו שונאים ומחשבותיו נסובות סביב הרוע. ההנחיה לאדם, לשאוף לאיזון למרות החריגות ולהבין שחריגה לכל צד מפרה איזון זה. בידו הדבר, האדם הוא המזכה עצמו, "זכו – נכתבים לחיים" - האדם הוא שכותב את ספר חייו:

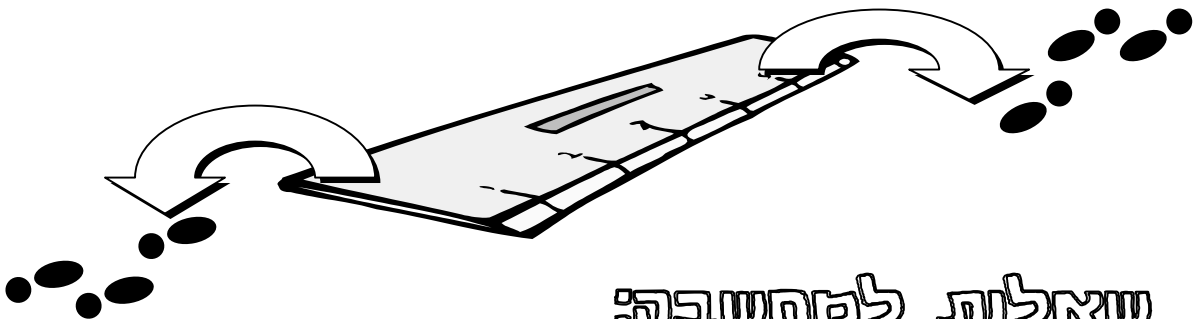

כל מעשה שהאדם עושה בחייו, משאיר רושם בעולם. רושם על הסביבה, על חבריו, על משפחתו וכמובן רושם על עצמו.

האדם כאילו מעין "רושם", כותב ספר חיים. אם הוא עושה בחייו מעשים טובים, הרושם שהוא משאיר ברישומיו הוא חיובי, הוא כאילו "רושם" ספר טוב, ספר בעל רושם טוב בעולם.

ואם האדם עושה מעשים שאינם נעימים לו ולחברה ולעולם בכללותו, הוא מעין רושם ספר שאינו חיובי, ספר המשאיר רושם רע בעולם.

מטבע הדברים כל אחד מאתנו ירצה לרשום בספר חייו אך דברים חיוביים ולהשאיר רושם חיובי על הסביבה בכלל ועל עצמו בפרט. נכון אמנם, שלא תמיד הדבר קל, לעיתים יש הפרעות בלתי צפויות, לעיתים יש בלבול במה לבחור, מהו הדבר הנכון והטוב בשבילי, בשביל ספר החיים שלי, לשם כך מומלץ לעצור ולבדוק: האם אני בדרך הנכונה? האם אני עושה מה שנכון בשבילי? מה יביא אותי לאיזון? יש זמנים שכדאי לעצור ולערוך חשבון נפש.

שאלות לפחשבה:

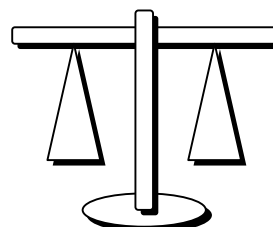
? איך ההתבוננות הפנימית וההאזנה לעצמנו יכולים לשפר את השאיפה לאיזון?
את ההגעה לאיזון?

הרמב"ם מנסח את רעיון "האיזון האישי" בצורה הבאה:

...לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה
כאילו חציו זכאי וחציו חייב...

(הרמב"ם בפרק ג' מהלכות תשובה)

? למה מתכוון הרמב"ם במילה: "כאילו"?

(התלמיד יבין את משמעות המילה "כאילו" על ידי הפניית תשומת ליבו לשאלה הבאה):

? מדוע לדעתך קשה להיות כל הזמן על קו האמצע?

? מדוע בכל זאת ניתנה ההנחיה?

הכיוון הוא, כי על האדם לשאוף אל קו האמצע, אל האיזון. כמו במאזניים, כאשר לא נוגעים בהם, הם בדיוק בקו האמצע, אך מספיקה נגיעה קלה כדי להפר את האיזון. כך, ואף יותר מכך אצל האדם. כאשר הכל עובר על מי מנוחות ייתכן שהאדם מכוון על איזון באופן טבעי או קל יותר, אך מה קורה כאשר ישנן תקופות של סערות נפש? תקופות משבר? או לחילופין תקופות של הצלחה מסחררת ותחושת "היי" בעקבותיה?

לכן, ההדרכה היא עצם השאיפה, עצם ההתבוננות פנימה והיכולת להיות מכוון לאיזון. עצם האפשרות לזהות את הכוחות המנוגדים הפועלים בעצמך והנסיון להתמודד עמם. זהו החשבון נפש.

דף הפעלה:

האם נאיך ניתן להגיע לאיזון?

נתבונן תחילה בדברים מוחשיים, הניתנים למדידה וליזון:

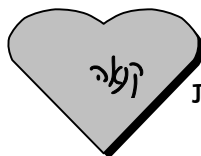
הכלי הבסיסי והעתיק ביותר הוא המאזניים: מכשיר לשקילה. המאזניים הפשוטים ביותר, עשויים קנה או מוט שבשני קצותיו תלויות כפות הנחות במצב שיווי משקל. באחת מהן שמים את המשקולות המתאימות, ובשניה את החפץ הנשקל, עד כדי איזון הכפות.

המאזניים הומצאו על מנת להתמודד עם בעיית מדידת משקל. בעיה זו עמדה כבר בפני הקדמונים מן הרגע שבו התקיים סחר בין בני האדם.

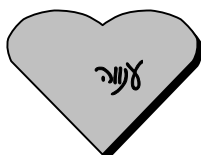

שאלות לשחשבה:

? האם ואיך אפשר לשקול ולמדוד דברים שאינם מוחשיים? דברים שבנפש - כמו מידות האדם ותכונותיו? איך אפשר לומר למי יש יותר מעשים טובים? למי יש תכונות טובות יותר?

? ויותר מכך, נניח שמצאנו דרך למדידה שכזו. ונניח שמדדנו. אך אבוי, הצד שהכריע הוא לא הצד שאנו קיווינו שיכריע. האם וכיצד ניתן יהיה להגיע לאיזון? כיצד נוכל להיות בטוחים שאיזנו את המאזניים?

שביל הזהב

הרמב"ם מציין דרך משמעותית בנושא האיזון העצמי. לדרך זו קרא הרמב"ם "שביל הזהב" וכך כתב בספרו "שמונה פרקים":

"שמונה פרקים לרמב"ם:
הקדמה שחיבר הרמב"ם
למסכת אבות העוסקת
בכוחות הנפש ובדרכי
חינוכם וחיזוקם. פירוש זה
מכונה 'שמונה פרקים'."

"הפעולות אשר הן טובות,
הן הפעולות השוות (המאוזנות),
הממוצעות בין שני קצוות, ששניהם רע,
האחד מהם ייתור, והאחר חיסור...
(לדוגמא):
העין היפה, ממוצעת בין הקמצנות והבזבז.
והגבורה, ממוצעת בין המסירה לסכנות ורוך הלבב.
והבדיחות, ממוצעת בין ההוללות והקהות.
והענוה, ממוצעת בין הגאווה ושפלות הרוח.
והנדיבות, ממוצעת בין הפזרנות והכילות (הקמצנות).
וההסתפקות, ממוצעת בין אהבת הממון והעצלנות.
ובושת פנים, ממוצעת בין העזות והביישנות.
וכן שאר המידות."

(שמונה פרקים לרמב"ם, פרק ד')

הרמב"ם מסביר, שלכל תכונה הנמצאת באדם, ישנם שני קצוות.

כל אחד מקצוות אלו – אינו חיובי, וראוי שהאדם ימצא את דרך האמצע, דרך האיזון, דרך לה קורא הרמב"ם: "שביל הזהב".